

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Јануар–септембар 2015. године

Београд, децембар 2015. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* детаљно анализира најновије трендове у кредитној активности ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се разматра кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који опредељују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Имајући у виду релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Анкетом је знатно унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима. Учешће банака у анкети је добровољно, а одзив готово стопостотан.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама централне и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Из Србије у овој анкети учествује десет банака, чија актива чини око 50% укупне активе банкарског сектора Србије.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ

Г - година

ДФО – друге финансијске организације

д.с. – десна скала

ЕЦБ – Европска централна банка

л.с. – лева скала

М – месец

млн – милион

млрд – милијарда

мг. – међугодишње

ММФ – Међународни монетарни фонд

NPL – проблематични кредити

П – полугодиште

п п. – процентни поен

Т – тромесечје

земље **ЦИЈЕ** – земље централне и југоисточне Европе

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	7
1. Кредити привреди	7
2. Цена задуживања привреде	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	11
II. Сектор становништва	13
1. Кредити становништву	13
2. Цена задуживања становништва	15
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	16

Резиме

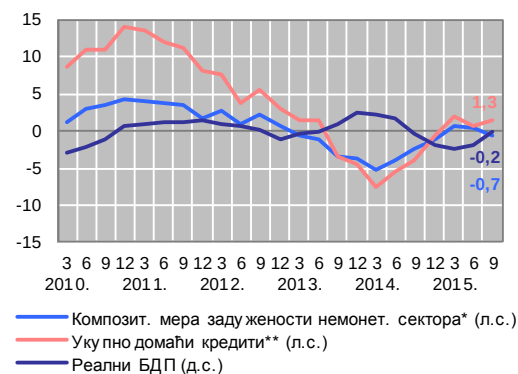
Захваљујући ублажавању монетарне политике и последичном паду динарских каматних стопа на кредите на до сада најниже вредности, као и нижим каматним стопама на међународном тржишту новца, кредитна активност банака се опоравља током године, упркос чињеници да доспевају субвенционисани кредити одобрени привреди током 2014. године. То потврђују и резултати анкета о кредитној активности – ограничавајући утицај понуде на кредитну активност слаби пошто су банке током 2015. ублажавале кредитне стандарде, а регистрован је и раст тражње за кредитима.

Кредити становништву наставили су да расту сличном динамиком као у претходној години, док је раст кредита привреди, започет у јуну, настављен и у наредним месецима. Кредити за обртна средства одобрени су у сличној динамици као претходне године, када је на снази био програм субвенционисаних кредита, а знатан раст инвестиционих кредита привреди указује на раст приватних инвестиција, као и на то да се оне у овој години у већој мери финансирају кредитима банака. Ако се суди према корисницима кредита, раст ових кредита је широко распрострањен међу секторима.

Посматрано на мг. нивоу, домаћа кредитна активност је почетком године напустила зону мг. пада. Од априла тај раст успорава и у јулу су домаћи кредити стагнирали, да би након тога благо убрзали свој раст, који је, искључујући ефекат промене курса,¹ у септембру износио 1,3%.

Приликом финансирања кредитне активности банке су се ослањале на домаће изворе финансирања, пре свега на динарске и девизне депозите привреде и становништва. Део кредитног потенцијала ослобођен је и по основу смањења девизних депозита банака код Народне банке Србије с почетком новог циклуса смањења стопа девизне обавезне резерве, који ће бити настављен све до фебруара следеће године. Истовремено, банке су држале и мање износе на рачунима у иностранству, док је тренд њиховог раздуживања према иностранству знатно успорен.

Кредитна активност и БДП
(мг. стопе, у %)

Извор: НБС и РЗС.

* Као показатељ укупног задуживања, обухвата домаће кредитирање приватног сектора, јавних предузећа и локалних нивоа власти, као и директно задуживање предузећа и становништва у иностранству.

** Искључен ефекат промене девизног курса.

Веће ново задуживање у девизном знаку и доспеће раније одобрених субвенционисаних кредита смањили су степен динаризације кредита привреди у 2015, док је становништво наставило да се претежно задужује у динарима.

Будући да су у преосталом делу године били релативно високи износи доспећа субвенционисаних кредита привреди, на нивоу године не очекујемо знатнији раст кредитне активности у 2015. За разлику од привреде, динамика раста кредита становништву је назнатно успорена, с обзиром на то да грађани и у условима фискалне консолидације, захваљујући нижим трошковима за кредите, покушавају да задуживањем код банака задрже постојећи ниво потрошње. У 2016. очекујемо убрзање кредитне активности, чему ће допринети ефекти досадашњег ублажавања монетарне политике како путем референтне камате стопе, тако и путем обавезне резерве, али и убрзање економске активности.

¹ Обрачунато по курсу динара према евр, швајцарском франку и долару на дан 30 септембра 2014 (тзв програмски курс који се користи за потребе праћења аранжмана с ММФ-ом), узимајући у обзир валутну структуру потраживања по основу кредита

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

У јануару ове године почеле су да доспевају рате субвенционисаних кредита. Уз то, банке су, сезонски уобичајено, одобравале мање нових кредита, што се одразило на пад њихових потраживања по том основу током Т1. Народна банка Србије је у условима ниских инфлаторних притисака настојала да мерама монетарне политике подстакне кредитни, а тиме и привредни раст како преко канала каматне стопе, тако и кредитног канала, тј. смањењем референтне каматне стопе и стопа обавезне резерве. Износ новоодобрених кредита расте од марта и јуна је први пут од почетка године, на месечном нивоу, остварен раст кредита, а опоравак је настављен и у наредним месецима.

Учешће кредита привреди у БДП-у смањено је са 28,3% крајем 2014. на 27,6%. Посматрано на мг. нивоу, кредитна активност је у П1 због ниске базе из претходне године бележила раст. У јулу и августу, са уласком субвенционисаних кредита у базу за обрачун мг. стопа², она је стагнирала, да би у септембру благо убрзала свој мг. раст на 1,7%.

У септембру је стање кредита привреди износило 1.090,3 млрд динара, при чему се на кредите јавним предузећима односи 15,7%³. Од почетка године кредити привреди су по искључењу ефекта промене девизног курса смањени за 12,1 млрд динара. При томе, кредити јавним предузећима повећани су за 7,0 млрд динара, пре свега захваљујући повећаном задуживању у Т1. С друге стране, и поред раста који бележе од јуна, кредити привредним друштвима били су нижи за 19,1 млрд динара у односу на крај 2014. због већих доспећа.

Пад потраживања по основу кредита био је најизраженији у секторима прерађивачке индустрије и трговине, који су били и највећи корисници субвенционисаних кредита, док су предузећа из области енергетике и пољопривреде од почетка 2015. повећала задуживање.

Износ новоодобрених кредита привреди у периоду јануар–септембар 2015. износио је 529,3 млрд динара, што је за 40% више него у истом периоду

² Програм кредитне подршке привреди уз помоћ државе започет је у јуну 2014

³ Од краја 2014 године као критеријум за утврђивање да ли се предузеће сматра јавним предузећем или привредним друштвом користи се критеријум већинског власништва, контроле и управљања, а не принцип претежне делатности, као што је до тада био случај.

Прираст кредита привреди, према валутама
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

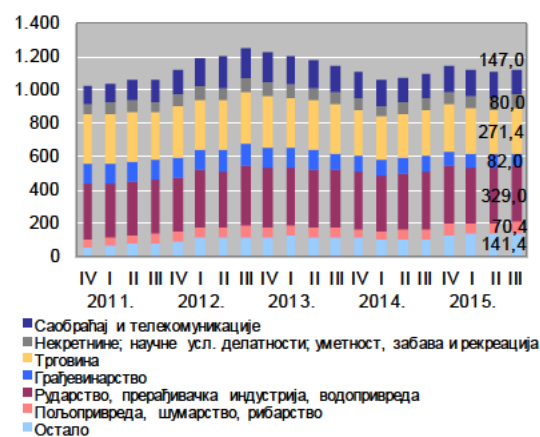
* Искључен ефекат промене курса.

Динамика отплате субвенционисаних динарских кредита одобрених у складу са програмом Владе у 2014. години

	У млн RSD	У млн EUR
2015.		
Јануар	2.910,9	25,1
Фебруар	4.925,4	42,2
Март	6.226,2	52,9
Април	7.189,0	60,6
Мај	8.468,0	71,0
Јун	9.388,6	78,0
Јул	11.338,9	92,7
Август	11.338,9	92,7
Септембар	11.338,9	92,7
Октобар	11.338,9	92,7
Новембар	11.338,9	92,7
Децембар	11.338,9	92,7
2016.		
Јануар	8.428,0	67,6
Фебруар	6.413,5	50,5
Март	5.112,7	39,8
Април	4.149,9	32,1
Мај	2.870,9	21,7
Јун	1.950,3	14,7
УКУПНО	136.066,8	1.112,5

Извор: Фонд за развој и прерачун НБС.

Структура кредита привреди према секторској делатности, стање крајем периода
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

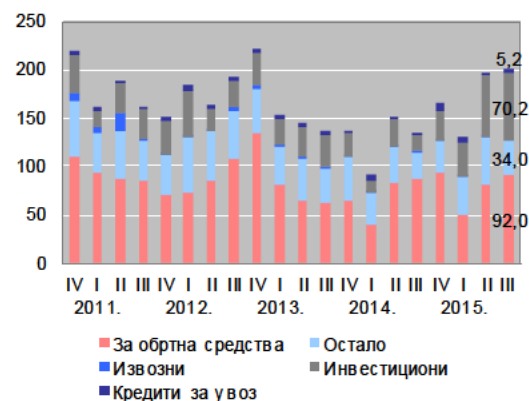
претходне године. Нешто мање од једне четвртине (24%) новоодобрених кредита у просеку се односило на постојеће кредите који су рефинансирани, тј. чији су услови отплате измењени. Банке су и даље највише одобравале кредите за обртна средства, који су чинили око 42% новоодобрених кредита привреди, док се на остале кредите односило око 23%. Позитиван сигнал представља знатно повећање учешћа инвестиционих кредита у новим кредитима, на 32% (са 15% у истом периоду претходне године), указујући на то да се раст приватних инвестиција који се уочава у овој години у већој мери финансира кредитима банака.

Износ новоодобрених инвестиционих кредита у првих девет месеци 2015. био је скоро три пута већи него у истом периоду претходне године и износио је 168,8 млрд динара. Ако се суди према корисницима кредита, раст инвестиционих кредита је широко распрострањен међу секторима, а највећи износи одобрени су предузећима која послују у пољопривреди, прехранбеној индустрији, телекомуникацијама и енергетици. Раст тих кредита повољан је и са аспекта продужавања рочности кредитног портфолија, тако да је учешће кредита с рочношћу дужом од две године повећано са 57,5% крајем 2014. на 63,6%.

Са завршетком програма субвенционисаних кредита исцрпели су се и његови ефекти на раст динаризации кредита привреди – доспеће субвенционисаних динарских кредита за обртна средства надокнађено је новим кредитима, али претежно у девизном знаку. Од почетка 2015. предузећа се доминантно задужују у девизном знаку – у просеку је само 15% нових кредита у динарима, тако да је удео динарских кредита у укупним кредитима привреди у односу на крај 2014. опао за 5,3 п.п. и у септембру је износио 19,6%.

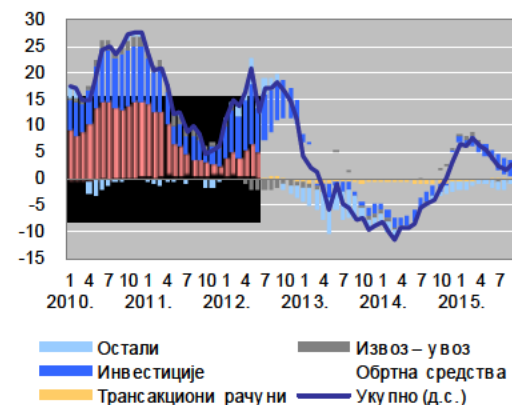
Један од фактора који ограничава кредитну активност је и даље релативно висок ниво *NPL*, који је у великој мери концентрисан у сектору привреде. При томе, највише проблема у отплати кредита и даље имају предузећа из сектора грађевинарства. Ипак, учешће *NPL* у укупним кредитима привреди благо се смањује од маја и у септембру је износило 24,1% (за 0,5 п.п. ниже него крајем 2014.). Смањење тог учешћа резултат је благог раста кредитне активности, као и наплате, отписа и реструктурирања дела *NPL*. Спровођење Стратегије за решавање питања проблематичних кредита, коју су припремиле Влада и Народна банка Србије, у сарадњи с ММФ-ом, Светском банком и Европском банком за обнову и развој, а Влада усвојила у августу 2015, требало би да

Структура новоодобрених кредита привреди
(у млрд RSD)

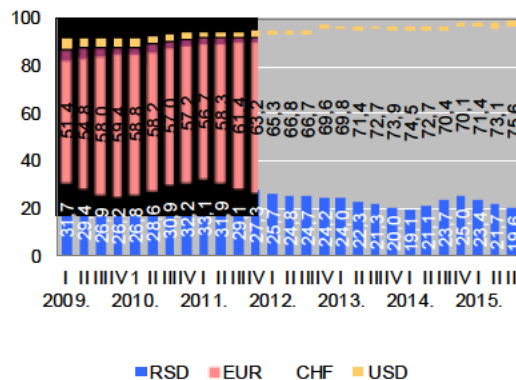
Извор: НБС.

Доприноси расту кредита банака привреди по наменама
(мг. стопе раста, у п.п.)

Извор: НБС.

Валутна структура потраживања банака од привреде
(у %)

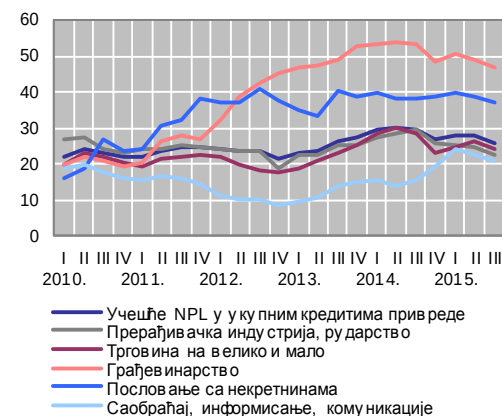

Извор: НБС.

омогући решавање питања *NPL* на тржишан и одржив начин.

Имајући у виду да ће у току 2015. године доспети близу 110 млрд динара субвенционисаних кредита, и поред тога што се од јуна бележе повољнија кретања, није реално очекивати да ће у 2015. бити остварен знатнији раст кредита привреди. Трајнији опоравак кредитне активности, према нашој оцени, требало би да наступи тек с видљивијим опоравком економске активности, који се очекује у 2016. години⁴.

**Учешће бруто проблематичних кредита
привредним друштвима**
(у %)

Извор: НБС.

⁴ Наше економетријске анализе указују на то да економска активност претходи кредитној активности, тј да кредитна активност у Србији има процикличан карактер с кашњењем од око једног тромесечја

2. Цена задуживања привреде

Тренд пада каматних стопа присутан је од септембра 2013. и уследио је након што је започет циклус смањења референтне каматне стопе у мају те године. Каматне стопе на динарске кредите привреди су од септембра 2013. до септембра 2015. смањене за 9,4 п.п., док је референтна каматна стопа од маја 2013. до септембра ове године снижена за 6,75 п.п. Са убрзањем ублажавања монетарне политике од марта ове године убрзан је и пад каматних стопа на кредите привреди, које су снижене на до сада најниже вредности.

Просечна цена динарских кредита привреди у септембру је износила 8,3%, или за 2,6 п.п. ниже у односу на крај 2014. При томе, каматне стопе на кредите за обртна средства и инвестиционе кредите у септембру су износиле 8,3% и 7,5%, респективно, или за 2,3 п.п. и 2,9 п.п. ниже него крајем 2014. Највеће смањење (за 4,0 п.п.) бележи се код осталих кредита, који су у септембру одобравани по просечној стопи од 8,7%.

И каматне стопе на евроиндексиране кредите су у паду већ дуже време, што се пре свега дугује паду *EURIBOR*-а, али и смањењу стопа обавезне девизне резерве крајем прошле и почетком ове године. Очекујемо и да ће се нов циклус смањења стопа обавезне девизне резерве, започет у септембру, допринети даљем паду ових стопа.

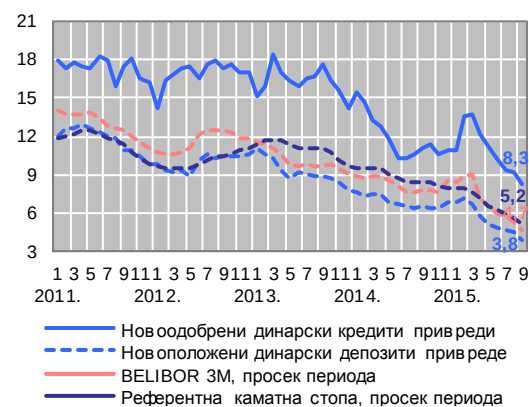
Просечна пондерисана каматна стопа на девизне и девизно индексирани кредите привреди је од почетка године смањена за 0,4 п.п., на 4,5% у септембру. Толико је износила стопа на и даље најзаступљеније кредите, кредите за обртна средства, што је за 0,5 п.п. ниже него крајем 2014. Цена осталих кредита смањена је за 1,1 п.п., на 3,8%, а инвестиционих за 0,1 п.п., на 4,8% у септембру.

У периоду јануар–септембар маржа за динарске кредите привреди рачуната у односу на динарске депозите у просеку је износила 5,5 п.п., а у односу на тромесечни *BELIBOR* 4,1 п.п. Истовремено, маржа за девизно индексирани кредите у односу на девизне депозите износила је у просеку 4,0 п.п., а у односу на тромесечни *EURIBOR* 5,0 п.п.

У поређењу са земљама у региону (Хрватском, Мађарском, Румунијом, Македонијом, Бугарском) Србија и даље има највеће каматне стопе на кредите у домаћој валути, али је висина марже у односу на стопе на тржишту новца слична као у земљама региона. У случају девизно индексираних кредита каматна стопа нижа је него у Бугарској (4,9%) и Македонији (5,6%), а слична оној у Хрватској (4,4%). С обзиром на ниску и стабилну инфлацију и стабилност девизног курса, као и

Кретање каматних стопа на динарске кредите и депозите привреди*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

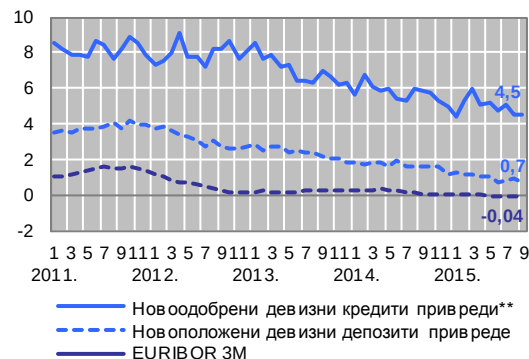

Извор: НБС.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

Кретање каматних стопа на девизне кредите и депозите привреди*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

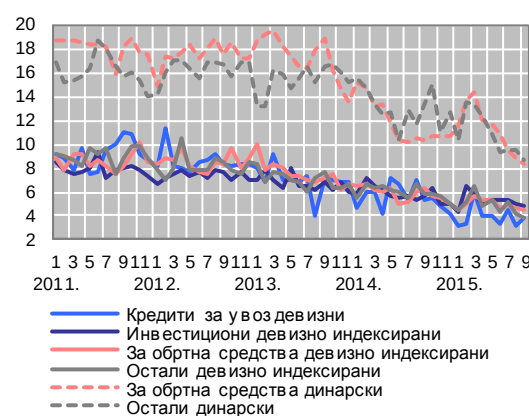
Извор: НБС и Европска банкарска федерација.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

Кретање каматних стопа на кредите привреди

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС

постигнуту макроекономску стабилност у целини, сматрамо да има простора за даље смањење маржи, нарочито у случају динарских средстава.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

Резултати анкете о кредитној активности указују на побољшање климе на кредитном тржишту у 2015. Ограничавајући утицај понуде на кредитну активност слаби, пошто су банке током 2015. ублажавале кредитне стандарде, а истовремено је регистрован и раст тражње за кредитима.

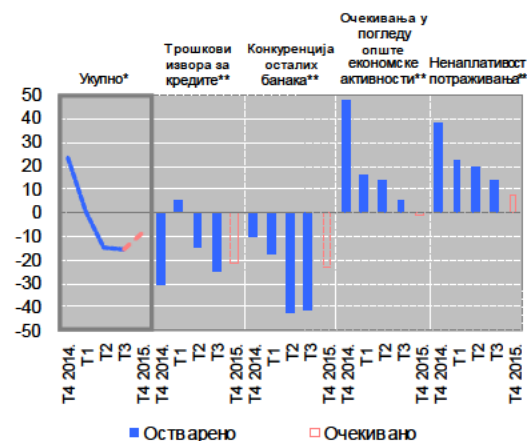
Резултати анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака указују на то да су банке од Т2 започеле са ублажавањем кредитних стандарда привреди, највише под утицајем међусобне конкуренције и нижих трошкова извора за кредите. Такође, ризици наплате потраживања и колатерала, као и неповољна очекивања о будућем привредном расту били су нижи. Стандарди су ублажавани и за динарске и за девизне кредите, и то у нешто већој мери за мала и средња предузећа.

Од почетка године услови задуживања предузећа били су, према оцени банака, повољнији по основу нижих маржи и пратећих трошкова, док су рокови отплате кредита продужени. У Т3 су први пут ублажени и захтеви у погледу колатерала и максималног износа кредита.

Након сезонски уобичајеног пада у Т1, тражња предузећа за кредитима бележила је раст у наредна два тромесечја. Раст тражње потицао је од малих и средњих, али и од великих предузећа, и односно се и на девизне и на динарске кредите. Потреба реструктурирања дугова и финансирање обртних средстава највише су утицали на овај раст тражње и ти фактори требало би да буду главни покретачи раста тражње и у Т4. Први пут откако се анкета спроводи банке очекују и позитиван утицај инвестиција на тражњу за кредитима.

Оцене изнете у Анкети о кредитној активности у земљама ЦИЈЕ потврђују опоравак тражње за кредитима, а даљи раст тражње очекује се и у наредном периоду, мада мање изражен у односу на друге земље региона. Банке из Србије које учествују у овој анкети поопштравале су стандарде за велика предузећа у претходном периоду, док за сегмент малих и средњих предузећа стандарди нису мењани. У наредном периоду очекује се ублажавање стандарда за мала и средња предузећа, мада у мањој мери него у земљама региона. При томе, домаћи фактори, пре свега лакши приступ домаћим изворима финансирања, позитивно утичу на понуду банака. Истовремено, банке учеснице ове анкете очекују смањење *NPL* у наредном периоду.

Утицај појединих фактора на промену кредитних стандарда у одобравању кредита и кредитних линија предузећима (у нето процентима)

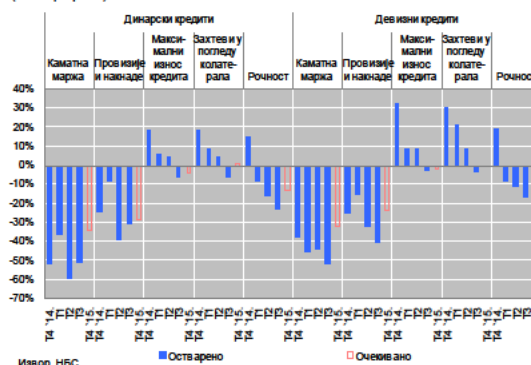

Извор: НБС.

* Позитивне вредности указују на поопштравање, а негативне на ублажавање кредитних стандарда у односу на претходно тромесечје.

** Позитивне вредности указују на допринос датог фактора поопштравању, а негативне ублажавању кредитних стандарда.

Промена услова за одобравање кредита и кредитних линија предузећима (нето процент)

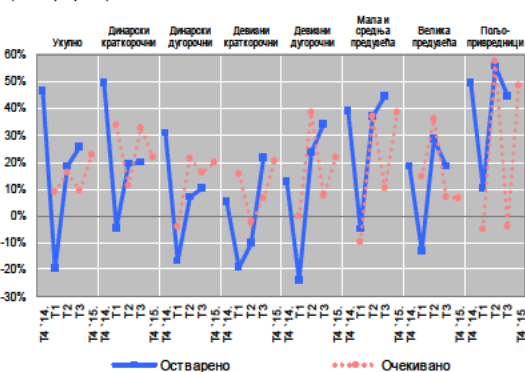

Извор: НБС.

* Позитивна вредност у случају је на поопштравање, негативна на ублажавање услова

** На графиконима није приказан интезитет промене

Промена тражње предузећа за кредитима (нето процент)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност у случају је на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

** На графиконима није приказан интезитет промене.

Резултати Анкете 1.000 предузећа за 2015,⁵ у којој 90% анкетираних чине мале и средња предузећа, показују да банкарски извори чине око 10% укупних извора финансирања малих и средњих предузећа (у узорку). У последњој години дана око 16% анкетираних предузећа је користило банкарски кредит, што је за 5 п.п. и 9 п.п. ниже у односу на 2014. и 2013. годину, респективно. Банкарско финансирање је најчешће било у форми наменског кредита и дозвољеног прекорачења. Иако су у паду, највише негативних оцена у погледу услова финансирања и даље се односи на висину каматних стопа и захтевана средства обезбеђења. Ублажавање стандарда за ова предузећа, које банке наводе у анкети о кредитној активности, требало би да допринесе томе да у наредном периоду мала и средња предузећа у већој мери користе кредите као извор за финансирање.

⁵ Која се спроводи једном годишње у оквиру USAID-овог Пројекта за боље услове пословања

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

За разлику од привреде, кредити становништву су и у 2015. наставили кретање према устаљеној динамици – након уобичајено ниже сезонске активности почетком године, у наредним месецима бележили су релативно стабилан раст. Учешће кредита становништву у БДП-у достигло је 18,7% и било је више за 0,3 п. п. у односу на крај 2014. Посматрано на м.г. нивоу, њихов раст током 2015. благо успорава и у септембру је износио 2,5%, што је последица доспећа рата субвенционисаних кредита одобрених предузетницима.

Крајем септембра стање кредита сектору становништва износило је 738,7 млрд динара. Тенденција раста учешћа кредита становништву у укупним кредитима одобреним немонетарним секторима присутна је у последње три године и у септембру је то учешће износило 39,3%. Од почетка године кредити становништву су, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 14,9 млрд динара захваљујући расту кредита током Т2 и Т3.

Доспеће рата субвенционисаних кредита није у потпуности зановљено новим кредитирањем предузетника, тако да су од почетка године потраживања банака од предузетника, искључујући ефекат промене курса, смањена за 4,2 млрд динара, а њихово учешће у укупним кредитима сектору становништва на 4,8%.

Супротно очекивањима, смањење плата у јавном сектору и пензија није се одразило на мање задуживање становништва у 2015. Износ новоодобрених кредита грађанима током првих девет месеци 2015. (192,6 млрд динара) био је за 29,1 млрд динара виши у односу на исти период претходне године. При томе, око 19% овог износа односило се на постојеће кредите чији су услови отплате измењени.

Већи износ рефинансираних кредита једним делом је и резултат измене услова отплате постојећих, пре свега стамбених кредита, након примене Одлуке о мерама за очување стабилности финансијског система у вези с кредитима индексираним у инострану валуту⁶. Ову одлуку је Народна банка Србије донела у фебруару 2015. како би помогла грађанима да превазиђу тешкоће

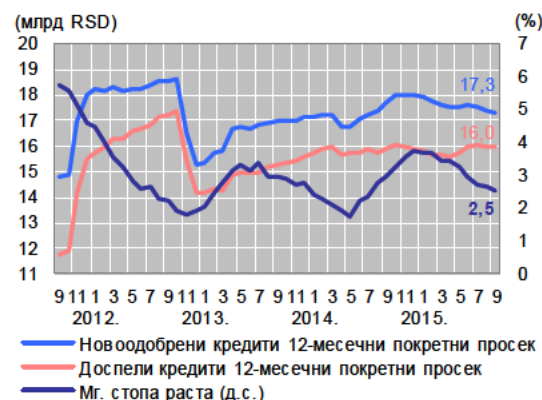
Прираст кредита становништву, према валутама
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

* Искључен ефекат промене курса.

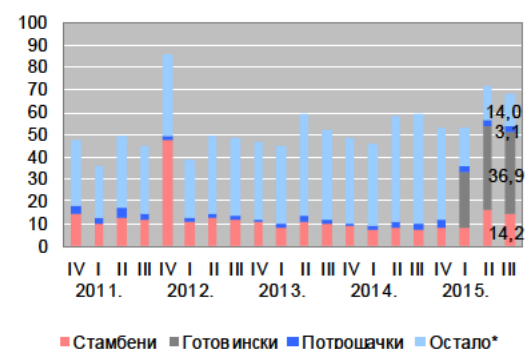
Кредити становништву - новоодобрени, доспели и м.г. стопа раста*

Извор: НБС

* Подаци о износу новоодобрених кредита обезбеђени су из статистике о каматним стопама банака. У недостатку статистике о износу доспелих кредита, они су израчунати посредно, на основу података о износу новоодобрених кредита и промене стања потраживања банака по основу кредита, након искључења ефекта промене курса.

Структура новоодобрених кредита становништву
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

* До децембра 2014. године у категорији „Остали кредити“ подразумевали су се готовински и остали кредити заједно.

⁶

http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latinica/20/zast/finansijska_stabilnost_krediti.pdf

у случају једностраног подизања каматних маржи од стране банака, као и у отплати кредита у швајцарским францима.

Највећи део новоодобрених кредита становништву чинили су готовински кредити (51,9%), док се на остале кредите односило 23,7% а на стамбене 20,0% новоодобрених кредита. Иако су у Т3 забележена нешто повољнија кретања, задуживање грађана по основу стамбених кредита и даље је релативно ниско. Од скупљих категорија кредита дуг по кредитним картицама био је нешто нижи, по револвинг кредитима непромењен, а задуживање по текућим рачунима нешто више него раније.

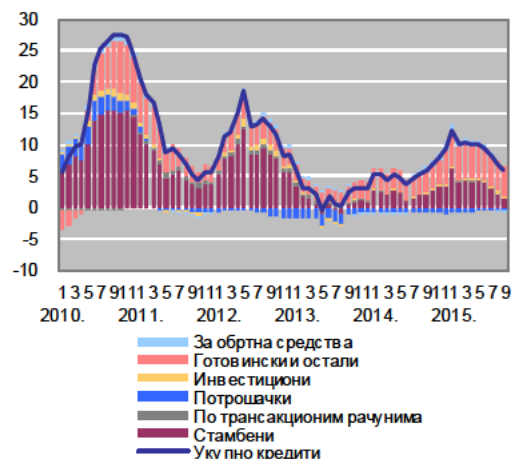
У структури стања кредита, стамбени кредити и даље имају највише учешће, али је оно наставило да се смањује и у 2015. и у септембру је износило 46,4%. Учешће готовинских кредита повећано је на 29,3%, док се на потрошачке односило 2,7% кредита.

Становништво се већ дуже време претежно задужује у динарима. Током 2015. скоро две трећине (65,5%) нових пласмана било је у динарима, па је учешће динарских пласмана у укупним пласманима становништву додатно повећано (за 1,6 п.п.) и у септембру је износило 42,6%. Кредити индексирани у еврима учествују са 44,1%, а у швајцарским францима 13,3% (готово у потпуности је реч о стамбеним кредитима).

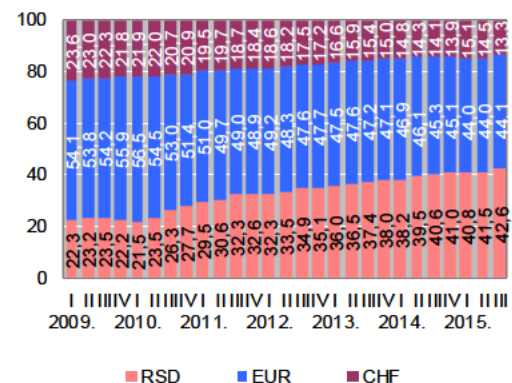
У септембру је 12,1% кредита одобрених становништву (укључујући и предузетнике) имало статус *NPL*, што је за 0,8 п.п. више него крајем 2014. При томе је повећано учешће *NPL* код стамбених кредита, на 9,7%, највише код кредита индексираних у швајцарским францима, док се обавезе по основу стамбених кредита индексираних у еврима измирују редовно. Код већине осталих врста кредита становништву учешће кредита у доцњи дужој од 90 дана је смањено, а највише код потрошачких (за 5,0 п.п.), на 23,5%.

До краја године очекујемо наставак раста кредита становништву. Досадашње и планирано ублажавање монетарне политике путем обавезне резерве, уз економски опоравак, смањење незапослености и раст зарада у приватном сектору, требало би да допринесе расту тражње грађана за кредитима и у 2016. У супротном смеру могло би да делује најављено смањивање броја запослених у јавном сектору.

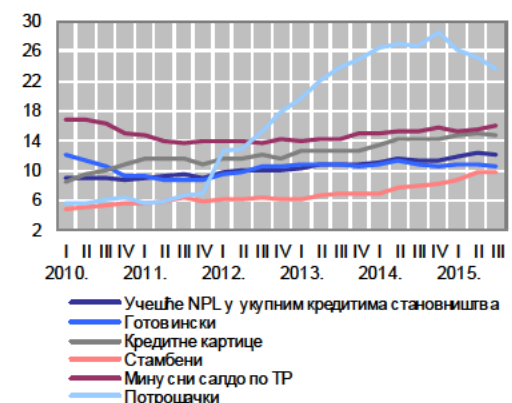
Доприноси расту кредита банака становништву по наменама (мг. стопе раста, у п.п.)

Валутна структура потраживања банака од становништва (у %)

Структура бруто проблематичних кредита физичким лицима (у %)

2. Цена задуживања становништва

Наставак ублажавања монетарне политике и смањење референтне каматне стопе било је праћено падом каматних стопа на тржишту новца, што се, уз смањење каматних стопа на динарску штедњу, одразило и на цену динарског задуживања становништва. Просечна стопа на динарске кредите становништву је у 2015. смањена за 2,2 п.п. и у септембру је износила 14,7%.

Каматне стопе на све врсте динарских кредита становништву биле су у паду. Тако су у септембру стопе на најзаступљеније, готовинске кредите, износиле 15,2%, а на остале 13,1%.⁷ Највише су смањене каматне стопе на најмање заступљене – потрошачке кредите (за 8,8 п.п., на 11,5%) и кредите за адаптацију стамбеног простора (за 5,7 п.п., на 10,1%). Од када је Народна банка Србије у фебруару 2014. почела да објављује податке о трошковима коришћења прекорачења по текућим рачунима по појединачним банкама, просечна камата на та прекорачења опада и у септембру је у просеку износила 28,2%.

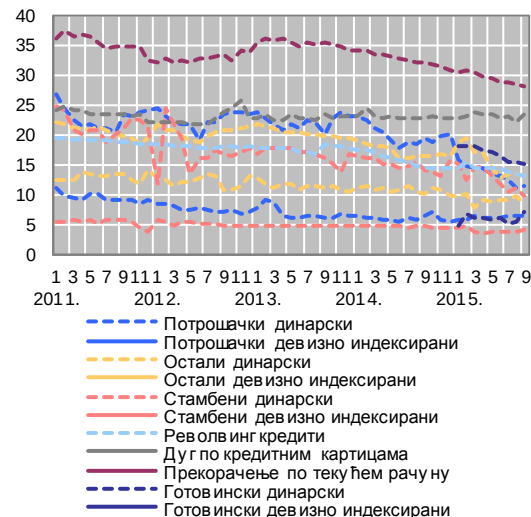
Током првих девет месеци 2015. каматне стопе на динарске кредите становништву забележиле су већи пад у односу на каматне стопе на динарску штедњу, што је резултирало смањењем каматне марже. За првих девет месеци та маржа је у просеку износила 10,7 п.п., а каматна маржа посматрано у односу на тромесечни *BELIBOR* 9,7 п.п.

Код кредита у девизном знаку смањене су стопе на стамбене и остале кредите и у септембру су износиле 4,2% и 8,4%, респективно. С друге стране, повећане су стопе на готовинске (на 7,1%) и потрошачке кредите (на 6,4%). И просечна цена нових кредита у еврима смањена је у већој мери него каматна стопа на девизну штедњу. За првих девет месеци та маржа је у просеку износила 5,4 п.п., а у односу на тромесечни *EURIBOR* 6,5 п.п.

У поређењу са земљама у региону (Хрватском, Мађарском, Румунијом, Македонијом, Бугарском), као и у случају привреде, Србија и даље има највеће каматне стопе на кредите у домаћој валути, али је висина каматне марже у односу на стопе на тржишту новца на нивоу маржи у земљама региона. Просечна цена девизно индексираних кредита је слична оној у Бугарској (5,9%), а нижа у односу на Хрватску (8,1%).

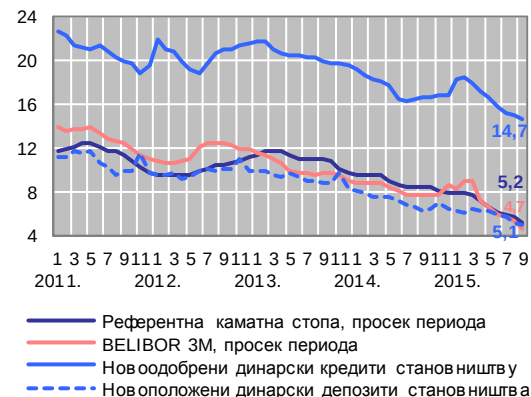
⁷ До децембра 2014 године готовински и остали кредити код сектора становништва приказивани су заједно у категорији „Остали кредити“. Због тога није могуће појединачно квантификовати износ пада каматних стопа у односу на крај 2014. Обрачунато по „старој“ методологији ове стопе смањене су за 1,7 п.п. у 2015.

Кретање каматних стопа на кредите становништву
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

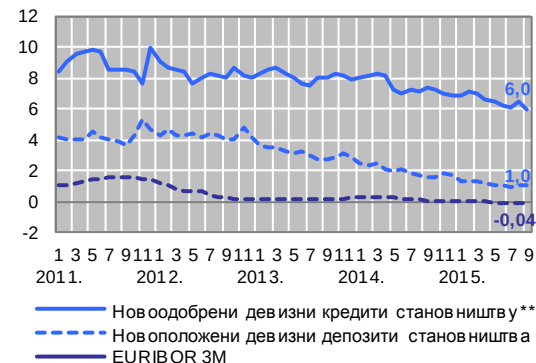
Кретање каматних стопа на динарске кредите и депозите становништву*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

Кретање каматних стопа на девизне кредите и депозите становништву*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС и Европска банкарска федерација.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

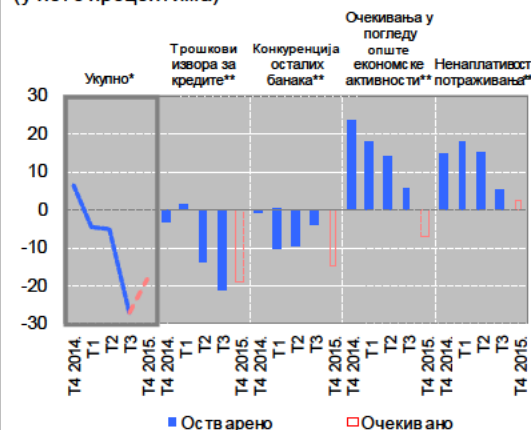
Према резултатима анкета о кредитној активности, раст кредита становништву резултат је ублажавања стандарда, које је било вођено истим разлозима као и у случају привреде. Стандарди су ублажавани за кредите свих намена, и за динарске и за девизне.

Како би привукле нове клијенте, банке су и током 2015. наставиле да смањују каматне марже и пратеће трошкове. У Т2 и Т3 поједине банке су нудиле кредите с повољнијим роковима отплате, а неке су ублажиле и захтеве у погледу колатерала.

Према оцени банака тражња становништва за кредитима је расла током Т2 и Т3. Тражња становништва за кредитима била је пре свега вођена потребом рефинансирања постојећих обавеза, тако да су готовински кредити и кредити за рефинансирање били најтраженија врста кредита. У Т2 је први пут после три тромесечја евидентиран раст тражње за стамбеним кредитима, који је настављен и у Т3. Поред куповине непокретности, и набавка трајних потрошних добара (нпр. аутомобила) утицала је на раст тражње грађана од Т2. С друге стране, ниска примања становништва и висока незапосленост највише су одвраћали грађане од новог задуживања.

Последњи расположиви резултати Анкете о кредитној активности у земљама ЦИЈЕ Европске инвестиционе банке указују на то да стандарди за стамбене кредите нису мењани, док су, као и према анкети коју спроводи Народна банка Србије, стандарди за потрошачке кредите ублажени, и то у већој мери него у региону. У наредном периоду, према овој анкети, очекује се наставак раста тражње грађана за кредитима, упркос очекиваном поопштравању стандарда.

Утицај појединих фактора на промену кредитних стандарда у одобравању кредита и кредитних линија становништву (у нето процентима)

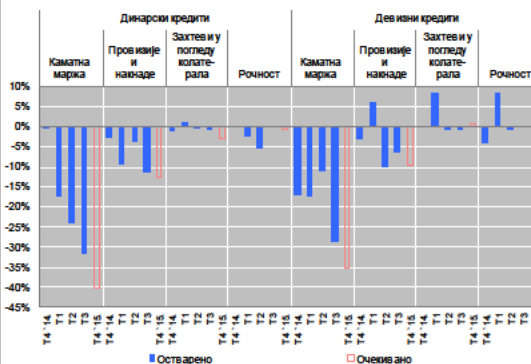

Извор: НБС.

* Позитивне вредности указују на поопштравање, а негативне на ублажавање кредитних стандарда у односу на претходно тромесечје.

** Позитивне вредности указују на допринос датог фактора поопштравању, а негативне ублажавању кредитних стандарда.

Промена услова за одобравање кредита становништву (нето процент)

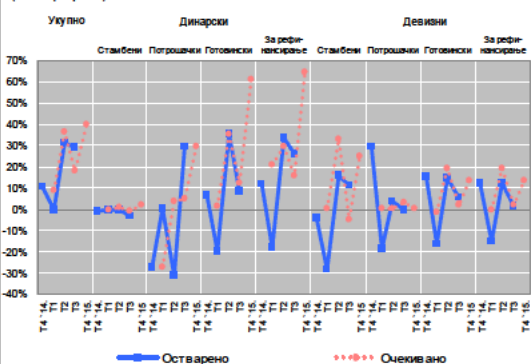

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на поопштравање услова, негативна на ублажавање услова.

** На графиконима није приказан интезитет промене.

Промена тражње становништва за кредитима (нето процент)

Извор: НБС.

* позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње

** на графиконима није приказан интезитет промене